

De Standaard, donderdag 13 maart 2008

LENTEMANIFEST IV: Er is nog een kans

De vorige Lentemanifesten (*DS 2 april 2004, 13 april 2006 en 26 februari 2007*) bewogen zich tussen hoop en vrees. Vrees dat het verder bergaf gaat met de welvaart en het welzijn in dit land. Hoop dat veranderingen, ook institutionele, effectief worden doorgevoerd. De laatste maanden is vooral de vrees toegenomen. Ons land zit niet op koers, noch met zijn budget (2007 eindigde in het rood), noch voor zijn schuldafbouw, noch voor de werkgelegenheidsgraad. Ook op het vlak van de staatshervorming dreigt immobilisme. Nochtans kan een institutionele status-quo geen optie zijn. Meer welvaart en welzijn in het Noorden maar ook in het Zuiden van het land vereisen een grondige hertekening van het Belgisch institutioneel huishouden.

Fase 1 van de nieuwe staatshervorming maakt een eerste begin van die hertekening met het overhevelen naar de deelgebieden van een aantal bevoegdheden (inzake huisvestings-, gezins-, mobiliteits- en economisch beleid).

Fase 2 wil op dat 'élan' verder gaan door nog vóór het zomerreces bijkomende bevoegdheden inzake het cruciale arbeidsmarktbeleid en het gezins- en gezondheidsbeleid over te dragen, terwijl de financiële responsabilisering en meer fiscale autonomie van de deelgebieden zouden worden onderzocht. Het is natuurlijk een goede zaak dat de bevoegdheidsverdeling tussen de diverse overheden in dit land coherenter wordt gemaakt, en dat sommige bevoegdheden dichter bij de mensen worden gebracht.

Maar Fase 2 dreigt de afspraak met de geschiedenis te missen wanneer men blijft zweren bij het recept van het verleden: het overhevelen naar de deelgebieden van uitgavenbevoegdheden met ruime bijbehorende federale overheidsmiddelen. De zo in het vooruitzicht gestelde staatshervorming biedt geen afdoend antwoord op de uitdagingen van morgen, namelijk het veilig stellen, via echte responsabilisering, van de interpersoonlijke solidariteit in een vergrijzende en globaliserende samenleving. En Brussel nog maar eens herfinancieren zonder de Brusselse instellingen te hervormen, zal evenmin voor de Brusselse werklozen en zieken soelaas brengen.

Het Belgische dotatiesysteem van financiële middelenvoorziening, dat op het eerste gezicht zeer solidair kan lijken, is een schoolvoorbeeld van budgettaire onverantwoordelijkheid. De gemeenschappelijke pool van centraal geïnde ontvangsten vormt een bestendige uitnodiging voor de decentrale overheden om die te exploiteren als 'derde betaler' voor hun uitgaven. De decentrale overheden moeten dan immers de fiscale rekening van hun uitgaven niet direct aan hun burgers presenteren. En bij gebrek aan voldoende eigen belastingbevoegdheden zal de centrale overheid onder druk worden gezet om met bijkomende middelen over de brug te komen, wanneer een falen van een decentraal bestuursniveau dreigt. Dit is niet bevorderlijk voor de noodzakelijke discipline bij het doen van uitgaven.

Dotaties vervangen door meer eigen belastingruimte voor gemeenschappen en gewesten is dringend nodig om die de nodige prikkels te geven voor een beter gebruik van de financiële middelen. Decentrale overheden, die zelf inkomsten moeten verwerven uit belastingen, hebben er immers alle belang bij die zo efficiënt mogelijk te gebruiken voor investeringen in menselijk kapitaal en productiviteitsverbeterende publieke infrastructuur. Dergelijke uitgaven stimuleren de economische activiteit, verhogen de belastingbasis en leiden dus voor de betrokken overheid tot terugverdieneffecten, waarvan ook de federatie kan genieten.

Meer fiscale autonomie moet de federale overheid een dubbel dividend opleveren. De gemeenschappen en gewesten zullen met name worden aangezet om te investeren in de versterking van het economisch weefsel met hogere werkgelegenheidsgraad en een verbreding van de belastbare basissen tot gevolg. Fiscale autonomie moet de federale overheid ook de mogelijkheid bieden te besparen op de fiscale overdrachten naar de gemeenschappen en gewesten. De zo ontstane budgettaire marges zullen op hun beurt de meerkosten van de vergrijzing en de interpersoonlijke solidariteit helpen financieren.

Concreet kan meer financiële verantwoordelijkheid van de deelstaten worden gerealiseerd door de huidige dotaties deels te vervangen door eigen fiscale opbrengsten en, in geval van nieuwe bevoegdheden, door geen gebruik te maken van dotaties. Hiertoe moet de federale overheid fiscale ruimte creëren door de eigen tarieven in inkomstenbelasting te verlagen, ruimte die de Gemeenschappen en gewesten vervolgens met eigen tarieven kunnen aanvullen. Die grotere financiële verantwoordelijkheid kan via een overgangperiode worden gerealiseerd zodat de gemeenschappen en gewesten tijd krijgen te investeren in hun sociaaleconomisch draagvlak. En net zoals financiële verantwoordelijkheid voor de diverse overheden is solidariteit van de rijkere met de armere deelstaten een wezenskenmerk van federale staten. Zo wordt een gelijkwaardige toegang tot publieke dienstverlening voor alle inwoners van het land verzekerd.

Politici die bevoegd willen zijn voor de uitgaven, moeten dus ook hun verantwoordelijkheid nemen voor de inkomsten. Dat is een sleutel voor beter bestuur. Maar beter bestuur vereist ook dat bevoegdheden niet lukraak worden toegewezen. Het subsidiariteitsbeginsel stelt immers dat bevoegdheden best op het niveau komen waar ze het meest efficiënt kunnen worden uitgeoefend. De efficiëntie wordt bepaald aan de hand van drie criteria: homogeniteit van de situaties, voorkeuren of beleidskeuzes, schaal- en oversijpelingeffecten.

Wanneer de situaties, voorkeuren of beleidskeuzes tussen deelstaten niet wezenlijk verschillen of de nabijheid van de publieke dienstverlening niet echt van belang is en er bovendien sprake is van significante schaalvoordelen en/of oversijpelingeffecten, is de federale (of Europese) overheid best verantwoordelijk voor het aanbod van die publieke goederen of diensten. Zo pleiten schaalvoordelen voor een Belgisch (en zelfs Europees) leger. Regionale of lokale overheden bieden dan weer het best die goederen/diensten aan waar schaalvoordelen/oversijpelingeffecten minder

belangrijk zijn, maar waar de situaties, voorkeuren of beleidskeuzes in sterke mate verschillen tussen de diverse gebieden (zoals de rechterlijke organisatie). Maar ook wanneer noch verschillen tussen deelstaten noch schaalvoordelen bestaan, kan decentralisatie aangewezen zijn. Decentralisatie kan immers het gedrag van beleidsvoerders helpen disciplineren doordat overheden dan met mekaar kunnen worden vergeleken.

Op basis van objectieve criteria is het allicht aangewezen bepaalde bevoegdheden naar het niveau van provincies en steden-gemeenten te brengen. Het debat over de staatshervorming mag zich dan ook niet beperken tot een discussie van het overhevelen van bevoegdheden van de federale overheid naar de gemeenschappen en gewesten (of omgekeerd). Laten we samen met alle betrokkenen voor elk bevoegdheidsdomein de gepaste verantwoordelijke instantie(s) aanduiden.

Soms laten de criteria geen éénduidige beslissing toe en is een politieke beslissing vereist om een bevoegdheid toe te wijzen. In dat geval wordt het best de overheid die het dichtst bij de burgers staat bevoegd. Er is immers een democratische meerwaarde wanneer de politieke verantwoordelijkheid voor het gevoerde beleid dicht bij de rechtstreeks betrokken burgers ligt. Bovendien biedt dat ook de mogelijkheid om te experimenteren zodat andere overheden hieruit lering kunnen trekken.

Niet de grenzen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maar wel zijn interne bestuursverhoudingen stellen we ter discussie. Ook moeten de Gemeenschappen, voor grensoverschrijdende beleidsmateries, Brussel meebesturen.

Naast een zo efficiënt mogelijke toewijzing van uitgavenbevoegdheden, moet die toewijzing zo coherent en transparant mogelijk gebeuren. Een versnippering van bevoegdheden, zoals nu al te vaak het geval is, is geen voorbeeld van goed bestuur. Het gaat in tegen goed bestuur dat men de bevoegdheid wel heeft voor onderwijs maar niet voor de leerplicht, wel voor de opvang van delinquente jongeren maar niet voor de wijze van bestraffing, wel voor scholing en arbeidsbemiddeling maar niet voor de langdurige werkloosheid, wel voor de preventieve gezondheidszorg maar niet voor de curatieve gezondheidszorg, wel voor de lonen van ambtenaren maar niet voor hun pensioenen... Maximaal coherente bevoegdheidspakketten zullen bevoegdheidsconflicten helpen voorkomen.

Ook moeten in een federatie zowel de federale overheid als de regionale overheden bij de uitoefening van hun bevoegdheden het algemeen belang en het belang van de andere regio's voor ogen houden.

Een doordachte toepassing van de principes van financiële verantwoordelijkheid, subsidiariteit en coherente bevoegdheden kan België een duurzame federale structuur geven én de meerkosten van onder meer de vergrijzing en de globalisering op een sociale manier helpen opvangen.

De politici worden vandaag niet geconfronteerd met het dilemma: voorrang verlenen aan de staatshervorming, of aan de sociaal-economische programma's. Beide opdrachten moeten nu gezamenlijk en coherent worden verwezenlijkt.

Dit vierde lentemanifest werd geschreven op initiatief van **Jan De Groof** (Universiteit Antwerpen) en **Roger Dillemans** (KU Leuven). Het werd mede ondertekend door meer dan honderd Vlaamse personaliteiten.

ABICHT Ludo
ADE Jan,
AERNOUDT Etienne
ALGOED Koen
ANTHONISSEN Peter Frans
BAERT Frank
BAMELIS Paul
BAUER Raoul
BELLINKX Jos
BILLION Leo
BLANPAIN Roger
BODE Agnes
BOON Antoon
BOUILLON Roger
BRUGGEMAN Lina
BRUYNSERAEDE Yvan
CANDRIES Herman
CARRIJN Flora
CELEN Gui
CELIS Richard
CLAEYS Urbain
CORVELEYN Jozef
CUYPERS Rita
D'HULST Norbert
DANIELS Jos
DE BECKER Sonja
DE BLAERE Guido
DEBROCK Mark
DE CLERCQ Marc
DE GROOF Jan
DE KEERSMAECKER Guido
DELANGHE Luc
DE LEMBRE Erik
DE MOOR Bart
DE SCHEPPER Luc
DEGADT Peter
DELBEKE Luc
DELEENHEER Georges

DE MUYNCK Johan
DEPUYDT Frans
DEQUEKER Jan
DE RANTER Camiel
DESMET Maria
DEVREESE Jozef
DIEGENANT Achiel
DIERCKX Marcel
DIEUSAERT Antoon
DILLEMANS Roger
DOBBELAERE Karel
DUMON Wilfried
DURON Willy
EECKLOO Robert
FLEERACKERS Frank
FRANSAER Dirk
FROYEN Ludo
GEERTS Guido
GEYSEN WILLY
GORIS Marina
HENAU Ernest
HEREMANS Dirk
HERTECANT Bert
HUYGELIER Noël
JANSSENS Marie-Christine
JONIAU Marcel
JUDO Frank
KERKHOF Jan
KESTENS Guido
LEIRMAN Walter
LAMBERTS Emiel
LANNOO Benoit
LANNOO Godfried
LEROI Hugo
LEYSEN Vaast
MALFLIET Katlijn
MARTENS Harry
MICHIELS Philippe
NACHTERGAELE Vic
PEENE Peter
PEETERS Paul
PEETERS Theo
PELEMAN Guido
PIETERS Danny
PONETTE Eric
ROMBAUTS Wilfried

ROOS Jef
SCHECK Michael
SCHOUKENS Paul
SCHRAMME Annick
SLEURS Jeroen
STORME Matthias
SUY Eric
SWAELEN Eric
STOUTHUYSEN Robert
THYS VAN DEN AUDENAERDE Dirk
UYTTERSROT Karel
VAN BELLE Norbert
VAN DEN BULCKE Jacques
VAN DEN NIEUWENHUIJZEN Jan
VANDEPUTTE Jos
VAN DER WEE Herman
VAN GANSEWINKEL Arnold
VAN GORP Hendrik
VAN HOECKE Mark
VAN ORSHOVEN Paul
VAN PETEGHEM Carlos
VAN STEENBERGE Josse
VANDEN ABEELE Piet
VANDEURZEN Urbain
VANQUICKENBORNE Luc
VERSTRAETE Willy
WINKELMANS Willy.